

*Tillbakablickar,
en artikelserie
sammanställd av
Calle Sahlquist*

En göteborgsgolfare på 1700-talet?

En göteborgare var "Captain for The Society of St Andrews Golfers" i slutet av 1700-talet! Stämmer verkligen detta påstående? Här följer historien om Thomas Erskine.

Han föddes år 1744 i grevskapet Fife, norr om fjorden Firth of Forth i östra Skottland och dog där i familjeegendomen Cambo House 1828 vid en ålder av 84 år. Den som kan Skottlands geografi vet också att detta område, på kustremsan i öster, hyser staden St. Andrews.

Som 15-åring blev Thomas Erskine av sin far skickad till Göteborg för att hos vännen George Carnegie lära sig hur man bedrev internationell handel. Men innan vi går in på Erskines kometkarriär i det göteborgska affärslivet, och inte minst det sociala livet, måste vi utreda de viktigaste orsakerna till att det vid denna tid fanns så många skottar verksamma i staden.

Det handlade om politik på högsta nivå. Den nämnde George Carnegie var en av alla de unga män vars hjärtan brann för ett Skottland fritt från engelskt styre. De upproriska samlades under fanorna med den unge Bonnie Prince Charles av släkten Stuart i spetsen. En som förutom sina världsliga maktsträvanden också ville införa katolsk religionsutövning. Men kriget slutade i katastrof för skottarna. Dåligt ledarskap på många händer ledde slutligen till det blodiga nederlaget vid Culloden år 1746 där ettusen unga skottar fick sätta livet till. De som överlevde förföljdes, blev satta i fängelse och frantagna sin egendom. En del lyckades fly till utlandet.

I ett närmast vansinnigt flyktförsök gick George Carnegie med kamrater till havs i en liten öppen båt från staden Montrose i akt och mening att korsa Nordsjön. Utsikterna att lyckas var minimala. Men turen var på pojknarnas sida. Ett fartyg med destination Göteborg fick syn på den lilla båten och pojknarna hämtades upp. Detta blev början på två success stories med skottar i Göteborg som huvudpersoner.

I Göteborg blev George år 1747 omhändertagen av landsmän och 21 år gammal satt i arbete som kontorist i ett handelshus. Han måste ha varit en mycket duglig och framåt ung man eftersom han redan 1752 blev invald i The British Factory¹⁾. 1758 startade han ett eget företag samtidigt som han antogs som medlem i stadens borgerskap. Resten är som man säger historia.

Efter denna utveckling om religionskrig och landsflykt återgår vi till den unge skotten Thomas Erskine, han som av sin far blev satt i lära hos den gode vännen George Carnegie i fjärran Göteborg.

Också Thomas Erskine hade stor framgång i Göteborg. Han lärde snabbt och visade sig bland annat mycket begåvad på att skaffa nyttiga kontakter. Redan vid 23 års ålder var han medlem både i Göteborgs borgerskap och The British Factory. Han hade, får man förmoda, fullt upp att stå i från morgon till kväll med exportkrediter och liknande ting. Jämfört med en spännande dag på jobbet kunde nog fritiden te sig ganska tråkig för en ensamboende ung-

karl. Han var inte ensam i detta dilemma och med bifall från ett antal likasinnade beslutade man att starta en fritidsklubb efter brittiskt mönster för de ensamma ungarlarna. The Bachelors Club grundades officiellt den 19 november 1769. Thomas Erskine står inskriven som medlem nr. 1 och tog hand om ordförandeklubban redan andra verksamhetsåret. Han behöll den i åtta år och såg till så att det blev fart på verksamheten. År 1787 fick Klubben kung Gustaf III:s godkännande att lägga den statushöjande benämningen Royal till sitt namn.

En göteborgare var "Captain for The Society of St Andrews Golfers" i slutet av 1700-talet. Ja, det stämmer om vi idag betraktar Thomas Erskine som göteborgare efter trettio år i staden. Det var nämligen så att han efter årtal av idogt arbete och kloka affärer kunde återvända till sin hembygd i Skottland och där återköpa den gamla familjeegendomen, Cambo House. Under ett antal år ägde han marken där the Old Course ligger, samt de närmaste omgivningarna. Inte nog med det – år 1797 blev han utsedd till Captain for The Society of St Andrew Golfers. Han var även Captain för två andra klubbar. Vi kan idag bara spekulera i om detta enbart var hederstitlar eller om Thomas Erskine verkligen också var en skicklig golfspelare. I hans föräldrahem lär det funnits golfklubbor. Ättlingar till Thomas Erskine är fortfarande verksamma i Göteborg.

Thomas Erskine:

* Ordförande för The British Factory i Göteborg.

* Kassör och ansvarig för The Poor Box

* Ordförande och en av grundarna till Bachelors Club 1769, sedermera The Royal Bachelors Club

* Utnämndes till brittisk konsul 1775, den förste i Göteborg

* Scottish peer in the House of Lords

* Ärvde Lordtiteln från en brorson 1793

* Captain for the Society of St. Andrews Golfers 1797

* Blev Earl of Kellie 1799.

* Framsynt jordägare som i Skottland tillämpade den tidens mest effektiva jordbruksmetoder. Han sände tio unga skotska bönder att bruka jorden för George Stiernsvärd på godset Engeltöfta.

¹⁾ The British Factory var ett löst nätverk av handelsmän och industrialister. Dess viktigaste uppgift var att samla ihop pengar och se till så att de användes till välgörande ändamål. Bokföring och beslutsprotokoll förvarades i The British Poor Box, en kistliknande möbel som ännu förvaras i St. Andrew's Church vid Hvitfeldtsplatsen i Göteborg.

Källa: Texten är till största delen hämtad från en artikel i Svenska Golfhistoriska Sällskapets årsskrift 2004 författad av GGK-medlemmen Lolo Dahl. Svenska Golfhistoriska Sällskapets samtliga årsskrifter finns att läsa på webben: <http://golfhistoriska.golf.se>. Länk: Svenska Golfhistoriska Sällskapet. Länk: Årsskrifter.